zoo ook in de Tempel, door God zelven geboden was.

Daaronder toch behoorde allerlei beeld, van dingen „die boven de aarde, op de aarde en onder de aarde zijn." Beelden van cherubijnen, beelden van runderen, beelden van bloemen en ranken en zooveel meer.

Dit alles nu zou geheel ongeoorloofd zijn geweest, indien het Tweede gebod zóó ware te verstaan en op te vatten geweest, dat in de plaatse der samenkomst geen enkele afbeelding van eenig creatuur mocht gezien worden, want het Tweede gebod zegt uitdrukkelijk: „Gij zult u geen gesneden beeld maken noch eenige gelijkenis, van hetgeen dat boven in den hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is."

Nu waren intusschen de cherubijnen een beeld, een gelijkenis van iets dat in den hemel was, de runderen en bloemen en granaatapelen waren een beeld en een gelijkenis van iets dat onder op de aarde was, en nochtans was het geboden dat deze in den tempel alzoo zijn moesten.

Hieruit blijkt dus, dat wie zóó het Tweede gebod uitlegt, het anders uitlegt dan *God zelf*, en het alzoo valschelijk uitlegt.

Het Tweede gebod is één in zijn twee deelen. Ge moogt geen beeld of gelijkenis van eenig creatuur maken, *om het te aanbidden en er u voor neder te buigen.*

Maar het Tweede gebod verbiedt volstrekt niet, dat ge van allerlei creatuur in den hemel en op aarde, een beeld of gelijkenis maken of hebben zult.

Dit laatste gevoelen is niet het gevoelen van de Heilige Schrift, en dus ook niet van onze Gereformeerde vaderen, die aan den kansel en op het orgel en op de vensterglazen allerlei beeld en gelijkenis lieten of aanbrachten. Wat ze weerden en banden was uitsluitend al zulk beeld, dat verleidde tot beeldenvereering.

Maar dit gevoelen is het wangevoelen van de Mahomedanen of Turken, die het Tweede gebod in dien letterlijken zin opvattend, noch op de wanden, noch als ornament, noch in hun dienst iets ook maar toelaten, dat lijkt op eenig creatuur.

Ze hebben daarom toch wel ornament, maar louter wat men noemt lineaar-ornament, dat is sierfiguren uit lijnen bestaande.

Althans over dit punt kan alzoo onder ons geen geschil rijzen, of heeft men ooit gemerkt, dat er ook maar iemand was, die omdat er een figuur van een engel of van den harpenaar op het orgel was aangebracht, daarom die figuur ging vereeren?

Immers neen!

Onze Eeredienst.

XXIII.

We komen nu tot de *„vergaderplaatsen"*. Een woord waarop we nadruk leggen, omdat juist dit woord het karakter uitdrukt, dat deze kerkgebouwen dragen moeten.

„Vergaderplaatsen", niet „heiligdommen."

Het verschil tusschen beide springt in het oog.

Op Sion stond niet een vergaderplaats, maar een „heiligdom", een „tempel". Er was op Sion een Heiligheid, er was de Arke des Verbonds, en boven deze Arke de tegenwoordigheid des Heeren HEEREN, tusschen de Cherubijnen. Bij dit Heilige werd het offer bediend. Voor deze bediening van de offerande was een korps priesters ingesteld, onder de leiding van den hoogepriester. En het volk stond van verre in den Voorhof, om deze bediening in het Heilige aan te zien, en er zich met zijn gewaarwordingen en gevoelens mee te vereenzelvigen.

Voor ons nu is er ook een „heiligdom", maar dat heiligdom is niet meer op aarde. Christus voer ten hemel op en is door het voorhangsel ingegaan in een beteren tabernakel, die niet met menschenhand gemaakt is. In dat heiligdom bedient Christus het altaar. En alle geloovigen op aarde staan in den voorhof hier beneden, ziende op wat daar boven geschiedt, en met hun gewaarwordingen en gevoelens zich met de bediening van het heilige daarboven in den hemel vereenzelvigende.

De zaak in Oud en Nieuw Testament blijft dus één. Beide malen een heiligdom, beide malen een priester die het Heilige bedient, beide malen een offerande die wordt opgedragen, en beide malen de geloovigen die het aanschouwen, gelooven, en er zalig in zijn. Alleen maar met dit verschil, dat in het Oude Testament het Heilige op Sion stond, en dat het nu verplaatst is in den hemel, zoodat we op aarde niets hebben dan een voorhof en in dien voorhof als geloovigen saamkomen, om te aanbidden, om in aanbidding te aanschouwen, en in die aanschouwing geestelijke vreugde en vertroosting te genieten.

Wilde men dan ook aan onze kerkgebouwen een naam geven, die met het offer saamhangt, dan moesten we onze kerken noemen: *Voorhoven*, en het is geen geringe fout, dat men dit denkbeeld van „voorhoven onzes Gods" zoo jammerlijk heeft laten varen.

Doch eer we nader daarop ingaan, moet geconstateerd, dat al spoedig in de Christelijke kerk op aarde dit zich stellen voor het heiligdom dat in den hemel is, werd losgelaten, en dat men gepoogd heeft ook onder het Nieuwe Testament een heiligdom op aarde te hebben. Niet enkel een voorhof, maar een heiligdom in eigenlijken zin.

Bij dat *heiligdom* op aarde, hoorde dan ook een *altaar* op aarde, een *offerande* op aarde, en een *priester* op aarde. Het één is zonder het andere onbestaanbaar. En zoo zien we dan ook in den loop der eeuwen in de Christelijke kerkgebouwen het altaar terugkeeren, vóór dat altaar de onbloedige offerande van de Mis uitdenken, en den Dienaar des Woords optreden als priester om deze onbloedige offerande te bedienen.

Dit alles hing saam. En indien men eenmaal het denkbeeld prijsgeeft, dat ons Heiligdom, ons Altaar, onze Offerande en onze Hoogepriester alsnu in den hemel is, en men poogt op aarde, hier beneden, dit alles te bestendigen, dan moet men met onverbiddelijke noodzakelijkheid tot de leer en de praktijk komen van wat men noemt de Roomsche kerk, naar wat, toen de Reformatie opkwam, de leer en de praktijk was van geheel de Christelijke kerk in heel West-Europa en zoo ook in ons land.

Dit punt verlieze men dus nooit uit het oog. Op dit punt gaan de twee lijnen uit elkaar. Is er ook onder het Nieuwe Testament op *aarde* een heiligdom, een altaar, een offerande en een priesterschap, dan moet ge de Roomsche leer en praktijk volgen. Belijdt ge daarentegen, dat onder het Nieuwe Testament het heiligdom, het altaar, de offerande en het priesterschap *alleen* in den hemel is, dan volgt ge Calvijn.

Calvijn noemen we hier met name, omdat hij alleen de lijn zuiver en consequent doortrok. De Episcopale kerk van Engeland is een inconsequente, halfslachtige nabootsing van Rome. Zij wil ook een heiligdom op aarde, en wil een altaar, en ook een priesterschap, maar zonder de offerande, wat niet aangaat. En ook de Luthersche kerk heeft, al is het op zekeren afstand, dezelfde idee bijgehouden door haar altaar en haar *ecclesia docens*, maar evenzoo halfslachtig en inconsequent.

Consequent zijn slechts twee manieren van doen. *Of* geen heiligdom op aarde, maar dan ook geen priester, geen altaar, geen offerande, en dat alles alleen in den hemel. *Of* niet alleen in den hemel, maar ook op aarde een heiligdom, mits dan ook met altaar, offerande en priester. Het eerste nu wil de Calvinist, het laatste wil de Roomsche. En daarom vertegenwoordigen én de Calvinisten én de Roomschen elk een zuiver, en absoluut standpunt. Wat daar tusschen ligt is half werk, een hinken op twee gedachten.

Edoch, en hierop moet nu alle aandacht gevestigd, er zijn er in de Gereformeerde kerken ook velen, die de Gereformeerde belijdenis op dat stuk niet verstaan, niet begrijpen en die verloochenen.

Zij gevoelen geen behoefte noch aan een heiligdom, noch aan een altaar, noch aan een offerande, noch aan een hoogepriester, en hebben er dientengevolge geen het minste besef van, dat ze in de vergadering der geloovigen altoos in den *voorhof* van het heiligdom in den hemel staan, en alleen als zoodanig vergaderen mogen.

Dit nu is irrilegieus, in strijd met alle beginsel van religie, ingaande tegen heel de leer van Oud en Nieuw Testament, en staat niet *boven*, maar *beneden* het Roomsche standpunt.

Rome zegt: Een heiligdom, een altaar, een offerande, een priester *in den hemel en op aarde*. De Gereformeerde belijdt: Een heiligdom, een altaar, een offerande, een priester alleen *in den hemel, en niet op aarde*. Zij daarentegen zeggen feitelijk: Geen heiligdom, geen altaar, geen offerande, en geen priester, *zoomin in den hemel als op aarde*.

Deze nu houden een meeting, een saamkomst, een lezing, een conferentie, of hoe men het noemen wil. Er komen eenige menschen saam, en nu is er een die spreekt, en de anderen komen hooren wat hij te zeggen heeft. Hij spreekt dan ook de vergaderden uitsluitend aan als: „Mijne hoorders." En sommigen drijven dat zoover, dat ze pas ter kerke komen tegen dat de preek begint, en soms opstaan en het gebouw verlaten, zoodra de preek uit is. Om de preek en daarom alleen is het hun te doen. Gebed en zang komt er wel bij, maar dat is bijzaak. Hoofdzaak is en blijft de redevoering of toespraak. Het andere is de franje aan het kleed, die men desnoods missen kan.

Bij hen geen sprake dan ook van een saamhang met het heiligdom daarboven. Aan een voorhof denken ze niet. Van wat Christus in het heiligdom daar boven doet, zien ze niets. Alles staat apart. Ze houden een saamkomst, ze hooren een rede aan, en daarmeé loopt de dusgenaamde *godsdienstoefening* af.

Twee Hospitalen.

In verband met de voorloopige regeling van het Hospitaal te Djocja, die we een vorig maal afdrukten, deed het ons genoegen, uit een schrijven van Ds. Adriaanse te zien, dat feitelijk ook zijn advies met het gronddenkbeeld van deze regeling overeenstemt.

Hij toch schreef aan de Deputaten van den Medischen dienst:

„Door dezen wensch ik U een antwoord te geven, op uw vriendelijk verzoek om advies, in uw brief d.d. 23 Jan. l.l. mij gedaan. Op grond van uw woorden: „advies in zake de plaats van vestiging van de Med. dienst" beschouwd in verband met uw verdere toelichting, kan ik mij niet anders voorstellen dan dat gij bedoeldet, dat ik mij vóór het geven van advies zou indenken, hoe de Med. dienst in het „Rapport in zake de Zending" wordt beschreven; in welk verband zij daar wordt gezet met de andere dienaren; en hoe in de voorstelling van wat het Zendingswerk „moetworden" wordt voorgesteld, dat in de hoofdplaats het hospitaal moet zijn met een georganiseerde ziekenverpleging over het geheele terrein, waarop de Zending zal worden geconcentreerd. Nu kon ik tot op heden niet anders zien, dan dat de beslissing over de plaats van vestiging van de Med. dienst *in zich sluit* een beslissing over het terrein, waarop de Zending na den overgangstijd zal worden geconcentreerd. Ik kan mij toch niet voorstellen, dat de broeders in Holland *nu* in een of andere plaats een hospitaal zullen laten bouwen voor een 20 of 30.000 gulden, *zonder* zich de vraag te stellen of dat hospitaal over eenige jaren wel is gelegen in het dan gekozen stuk van ons tegenwoordig arbeidsveld, waarop de arbeid zal worden geconcentreerd. Immers in de „voorstelling van wat het Zendingswerk moet worden" wordt het zóó voorgesteld, dat het hospitaal moet komen in de hoofdplaats van het terrein, waarop de arbeid zal worden geconcentreerd. Daar wordt ook voorgesteld, dat dit hospitaal niet op zich zelf zal staan, los van de overige ziekenverpleging, maar het middelpunt zal wezen van een georganiseerde ziekenverpleging over het geheele Zendingsterrein, dat dan ter bearbeiding is gekozen. Ik acht het daarom noodzakelijk om bij de keuze van de plaats van vestiging van de Med. dienst dit in het oog te houden, opdat niet later óf een *f* 30.000 is weggeworpen of onze Zending *moet* geconcentreerd worden op een stuk van ons tegenwoordig arbeidsveld, dat ter bereiking van het doel der Zending niet zoo gewenscht is als andere stukken, maar dat nu eenmaal *moet* genomen worden, omdat het hospitaal er al staat. Ik ga dus bij het geven van mijn advies aan U uit van de gedachte, dat de keuze van de plaats van vestiging van de Med. dienst in zich sluit een keuze van het terrein, waarop de Zending zal geconcentreerd worden. Ik ga echter niet alleen van *die* gedachte uit, maar, rekenende met het feit, dat op de Synode van Middelburg, blijkens de Acta blz. 79—89, is uitgesproken, dat die concentreering volstrekt niet in zich sluit een prijsgeven van het verkregene, ook door de overname van het arbeidsveld der Ned. Geref. Zendingver., ga ik van de gedachte uit, dat bij de keuze van het stuk, waarop de Zending zal geconcentreerd worden, *allereerst* dient gerekend te worden met de verplichting, die er *krachtens die overname op de Geref. Kerken rust*. En die verplichting is niet gering te achten. Uit het rapport toch van de deputaten Lion Cachet, Jansz en Keuchenius; uit de afzonderlijke stukken van de hand van eerstgenoemde daarbijgevoegd; alsook uit de notulen der vergadering van genoemde deputaten met de zendelingen Horstman, Zuidema en wijlen Wilhelm, alles ingediend op de Synode van Amsterdam, alsmede uit het boek *„Een Jaar op Reis,"* aangeboden aan de Synode van Middelburg, blijkt overtuigend dat, naar het eenparig gevoelen van deputaten en zendelingen, de toestand van de bestaande „Gemeenten" of groepen van gedoopte Javanen en hun kroost in het jaar 1891 allertreurigst was. Dat nu die schriklijk treurige toestand sinds '91 nog niets *verbeterd* is, maar het zeker, zoo mogelijk, nog erger is geworden behoef ik U zeker niet aan te toonen. Een voldongen feit is het, dunkt mij, *dat de Geref. Kerken dien toestand hebben aanvaard door de overname die geschied is, nadat de toestand en de schuld van de Zending daaraan haar in bovengenoemde stukken is bekend gemaakt.* Indien nu de Geref. Kerken, na op de Synode van '96 nadrukkelijk te hebben uitgesproken, dat de voorgestelde concentreering van den arbeid volstrekt niet in zich sloot prijsgeven van het verkregene door de overname, zich niet *allereerst* aan dien schrikkelijken toestand laten gelegen liggen, door naar vermogen die groepen gedoopte Javanen en hun kroost onder degelijke bearbeiding te nemen, zullen zij zich naar mijne vaste overtuiging *schandelijk bezondigen tegenover God en menschen.* Er zou mijns inziens geen zegen *kunnen* verwacht worden op nieuwen Zendingsarbeid, indien niet naar vermogen wordt goed gemaakt wat bedorven is, door *daar* allereerst krachtig te gaan arbeiden, waar nu sinds 30 jaren een evangelie is verkondigd (ik bedoel in Zuid-Bagelen), mee onder de vlag van Geref. Zending, *wat eigenlijk geen Evangelie kan genoemd worden.* Ik gevoel iets van de ontzettende schuld der Zending aan den allertreurigsten toestand van die duizende gedoopte Javanen en hun kroost, die Christenen *heeten*, maar het niet *zijn* en *die zoo met een ingebeelden hemel ter helle varen*, omdat zij geen kennis van het Evangelie der zaligheid hebben.

Het bloed dier arme dwalende zielen zal ook van de hand der Geref. Kerken geëischt worden, als zij nu na de overname, zich niet opmaken om naar haar vermogen, nu toch eindelijk eens het Evangelie te laten prediken, vooral in Zuid-Bagelen, waar sinds meer dan 30 jaar wel iets, maar ach zoo weinig van het Evangelie is verbreid en dat weinige nu dreigt verstikt te worden onder de dwalingen. Daar in Zuid-Bagelen staan de *meeste* deuren open en zijn ze het *langst* open in vergelijking met de andere Residentieën (en ditzelfde geldt na Bagelen het eerst van Djocjakarta in vergelijking met de overige Residentieën) dus daar moeten de kerken nu ook haar Dienaren het eerst laten ingaan. Doen de kerken dat *niet* dan worden zij m.i. ontrouw aan de bij de overname gemaakte afspraak en hoe zou er dan zegen kunnen rusten op den nieuwen Zendings-arbeid? Daarom broeders: Als mij de vraag gesteld wordt: „waar moet naar de nu aangenomen beginselen de Zending der Geref. Kerken gedreven worden, opdat het voorgestelde doel door haar bereikt worde, en zij zich van de op haar genomen verplichting bij de overname naar vermogen kwijte?" zou ik het volgende antwoord geven: Kiest zulk een stuk van het tegenwoordig arbeidsveld, dat de krachten der Geref. Kerken niet te boven gaat, waarin de streek, die het langst onder eenige bearbeiding geweest is, begrepen is, waarin de meeste bestaande gemeenten, dicht bij elkander gegroepeerd zijn, waarin het centrum van het Sadrachianisme n.l. Karangjasa ligt, en de meeste kracht oefent, waarin de beste verkeermiddelen zijn, waarin de bevolking het dichtst is, zoodat de meest mogelijke menschen onder bereik vallen, waarin het hart van Java klopt, waarin de oorspronkelijke religie nog het zuiverst bewaard is en de meeste aanhangers vindt, waarin de Islam met zekere veerkracht optreedt en van waaruit het gemakkelijkst de bestaande gemeenten in het overige deel van het tegenwoordige arbeidsveld te bereiken zijn, om, zoolang geen andere Zendingen zich daar vestigen, ze wat te verzorgen.

Zulk een stuk acht ik dat gevonden wordt in Z.-Bagelen, en het daaraan grenzende Z.-Djocjakarta tot aan de hoofdstad en de strook in het noorden van Djocjakarta die wordt doorgesneden door den grooten weg van Djocja naar Magelang. Op de kaarten van beide Residentieën is te zien, dat die streek juist de dichtst bevolkte vlakte omvat, het overige bergachtige gedeelte uitsluitend. In die streek is meer dan de helft der bestaande „gemeenten" gelegen, het is geheel doorsneden door een spoorlijn (de stoomtram van Djocja naar Magelang is weldra gereed en loopt langs den grooten weg van Djocja naar Magelang). Daarin is ook Karangjasa (door tal van gemeenten omgeven) gelegen, 't centrum, waar tot op den huidigen dag drie of vier maal per jaar van 300 tot 500 afgevaardigden uit geheel Midden-Java bijeenkomen om elkaar te sterken in hun pseudo-Christendom. In dat deel van Bagelen treedt blijkens het groot aantal Mohammedaansche godsdienstscholen, met duizende leerlingen en het groot aantal hadji's en het aantal lieden, die jaarlijks naar Mekka trekken om hadji te worden (men zie voor de opgave hiervan de koloniale verslagen) de Islam ongetwijfeld met zekere veerkracht op. Immers in dat gedeelte van Bagelen zijn vier Pangoeloes gevestigd en achttien Naibs (onder pangeloes) en honderden kaums of modins, want zooveel desa's als er zijn, zooveel van die Mohammedaansche dorpsgeestelijken zijn er ook. Daarenboven bevinden zich in dat deel van Bagelen, behalve Gouvernementsmisdjids's, verscheidene misdjids hier en daar in de dessa's, wat een soort van vrije misdjids zijn, uit eigen middelen gebouwd, en waaraan geen Pangoeloe of Naib door het Gouvernement gesalarieerd dienst doet, maar een of andere hadji toch de eerste viool speelt en zoodoende vormen die vrije misdjids ook zoovele centra's voor Islamitische propaganda. Waar nog bij komt dat er in die streek van Bagelen weinig desa's zullen zijn, waarin niet één of meer (soms zelfs een vrij groot getal) santri's wonen. Dat zijn lieden die op de bovengenoemde godsdienstscholen geweest zijn en die de Mohammedaansche gebeden vijfmaal daags doen, die zichzelve daarom als rein beschouwen in onderscheiding van het andere desavolk, dat niet die gebeden doet. Die lieden leven meest op kosten van de bevolking evenals de hadji's, zij komen bij de begrafenissen, geboortefeesten en tal van dergelijke gelegenheden, bij de lieden uit den Koran lezen en gebeden doen tegen betaling, moeten een lekker maal hebben en een goeden voorraad eten mee naar huis. Het door mij aangegeven deel van Djocjakarta behoort tot de centrale en invloedrijke gedeelten van Midden-Java, het sluit de Residentie van den Sultan in, met haar groote bevolking en talrijke Javaansche adel, die uitgebreide relatien over heel Midden-Java heeft.

In die hoofdstad en ook daarbuiten zijn tal van gocroes en doekoens, die nog het Javanisme, de oorspronkelijk religie aanhangen en verbreiden. Zoolang de losgelaten deelen van ons tegenwoordig arbeidsveld nog niet door andere Zendelingen bezet zijn, kon van uit Bagelen wat gezorgd worden voor de gemeenten in Banjoemas en Tegal en van uit Djocjakarta voor de gemeenten in Kedoe en Pekalongan.

Kiezen nu de Kerken op de Synode van Groningen dat stuk van het tegenwoordige arbeidsveld om dat successievelijk te bezetten, zich aansluitende aan het nu bestaande te Poerworedjo, dan is het niet geraden om allereerst in Djocja een hospitaal te bouwen, maar ligt het voor de hand dit in Zuid-Bagelen te doen, hetzij in Poerworedjo, hetzij in Koetoardjo. Temeer wijl het toch niet mogelijk zal zijn om de geheele ziekenverpleging over dat geheele stuk te organiseeren in verband met één hospitaal, als dat gelegen is aan het eind van het arbeidsveld in de stad Djocja. Ik zou daarom adviseeren om op dat terrein twee hospitalen in te richten, een in Zuid-Bagelen en een in Djocjakarta, en dan om die twee hospitalen als centra de twee ziekenverplegingen te organiseeren, respectievelijk voor de twee helften van dat arbeidsveld en aangezien de stad Djocja dan mettertijd zeker een centrum zal worden, zooals dat in de „Voorstelling" in het rapport in zake de Zending wordt voorgesteld, alsook wijl die stad zeer volkrijk is zal daar dan het grootste hospitaal moeten komen, ook met het oog op een mettertijd zeker onmisbare opleidingschool voor Javaansche Christendokters".

Ook Ds. Adriaanse bepleit alzoo het denkbeeld van *twee* hospitalen, één te Djocja, en één in Bagelen, en de belangrijkheid van Djocja wordt ten volle door hem erkend.

Verschil kan dus alleen rijzen over de vraag, waar het *eerste* hospitaal zou komen, en zoo de kerken zelve uit de Zendingskas dit eerste hospitaal bekostigen moeten, zou er allicht veel voor te zeggen zijn geweest, om eerst in Bagelen te beginnen, wijl in Bagelen onze meeste kracht zit.

Nu daarentegen het eerste hospitaal niet uit de Zendingskas gebouwd wordt, maar onverwachte gaven van particuliere zijde hiertoe in staat stelden, lag het voor de hand, dat men Bagelen openliet om er het hospitaal te bouwen, dat straks de kerken zelve zullen zetten; en dat men nu begon met Djocja.

We hopen nu maar dat de Medische Deputaten er in slagen zullen, om op goede en sekure manier een contract van erfpacht met den sultan van Djocja te sluiten, waarin duidelijk gestipuleerd wordt, dat we het recht hebben om op het terrein van het hospitaal ook een kerk te bouwen, en er den Dienst des Woords te vestigen.

Dat contract behoort uiteraard door een Indisch rechtsgeleerde in stipten en juisten vorm te worden opgemaakt, overmits er veel aan hangt, dat alle eisch van het Indisch recht erin in acht worde genomen.

Maar hiervan worde dan ook onverwijld werk gemaakt, en inmiddels mogen de broeders en zusters, die voor de Zending een warm hart hebben, en van God middelen ontvingen, uitkomen met de offerande, om de ontbrekende som voor het eerste hospitaal vol te maken.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van N. N. te Putten *f* 5.

Ontvangen door Ds. H. W. VAN LOON, van 15 November 1888 tot 15 Maart 1889: Door br. Sweers, van Mej. R. *f* 5 en Mej. G. J. *f* 1; uit het busje van Mej. Harlaar *f* 4, idem *f* 2.50; van L. G. W. *f* 5; Th. J. 1; H. A. H. *f* 5; S. v. d. H. *f* 2.50; Schn. *f* 2; door b. b. diakenen te Amsterdam, van N. M. L. *f* 10, idem *f* 2.50, idem 10.25, idem van L. R. *f* 10; door het college van collectanten te Amsterdam *f* 10; van N. N. *f* 15; Mej. J. te Z. *f* 2.50; D. te M. *f* 3; Dr. H. te Z. *f* 3.50, iemand te H. *f* 10 door de Financieele Commissie des Kerkeraads te Amsterdam, van W. d. L. *f* 10; uit de schoolcollecte te Amsterdam *f* 5; uit het busje van br. Sweers *f* 5; door Ds. B. van Schelven, van W. J. C. *f* 5; van K. v. B. te N. *f* 2.50; van den zusterkrans „Martha" te Amsterdam *f* 2.50; van P. 41 te Baarn *f* 5.

Uit de Pers.

Voor ditmaal een uittreksel uit een preek van Talmage over Psalm 68 : 11.

We lezen daar:

De zonde is de *hardvochtigste van alle werkmeesters.* Erger dan Pharao, houdt zij ons voordurend aan 't slaven en sloven, — slaven en sloven in een allervernederendsten dienst; maar naar verloop van eenigen tijd komt Jezus, en zegt Hij: *»Laat Mijn volk trekken!"* en dan gaan wij van tusschen de steenovens der zonde in de heerlijke vrijheid des Evangelies over; wij trekken de reine kleederen eener Christelijke belijdenis aan, en wanneer wij eindelijk en ten laatste opstijgen naar het warme nest, dat God voor ons in den hemel heeft toebereid, dan zullen wij daar sierlijker aankomen dan een duif, welker vleugelen bedekt zijn met zilver, en welker verderen met geluwen goud.

En nu ga ik iets prediken, dat sommigen uwer niet gelooven, en dat is: *dat het prachtigste zieraad in den godsdienst van Jezus Christus bestaat.* Er zijn een groote menigte menschen, die den godsdienst voor heel iets anders aanzien, dan hij in werkelijkheid is. De reden waarom de menschen den Bijbel veroordeelen, is hierin gelegen, dat zij den Bijbel niet verstaan. — zij hebben hem niet behoorlijk onderzocht. Dr. Johnson zeide, dat de ongeloovige wijsgeer David Hume aan een predikant in het kerspel Durham verklaarde, dat hij het Nieuwe Testament nog nooit nauwkeurig onderzocht had, en er toch zijn gansche leven tegen had gestreden. Walley, de sterrenkundige, gaf zijn ongeloof en twijfelzucht aan Sir Isaac Newton te kennen, en Sir Isaac Newton zeide: »Welnu, mijnheer, ik heb de zaak bestudeerd, en dat hebt gij niet gedaan; en ik schaam mij er over, dat gij, die een wijsgeer beweert te zijn, kunt goedvinden iets te veroordeelen, dat gij nooit bestudeerd hebt." En zoo verwerpen de menschen den godsdienst van Jezus Christus, omdat zij dien in werkelijkheid nooit of nimmer bestudeerd hebben. Zij denken dat het iets minder verkieselijks is, iets waaraan zij toch niets zouden hebben, iets huichelachtigs, iets Farizeeuwsch, iets terugstootends, terwijl het in waarheid zóó vroolijk en zóó schoon is, dat gij het kunt vergelijken met een roodborstje, dat gij het kunt vergelijken met een duif, welker vleugelen bedekt zijn met zilver en welker verderen met geluwen goud.

Maar hoe gaat het, wanneer een jonkman een Christen wordt? In al de Vereenigingen waarvan hij lid is, en in al de handelskringen waar hij bekend is, worden de hoofden bij elkaar gestoken. Men roept: »Wat is dat zonde en jammer, dat een jonkman die zulke prachtige vooruitzichten had, door die Christenen zóó bedorven moest worden, dat hij al zijne wereldsche vooruitzichten prijs geeft voor iets, dat voor het oogenblik geen bijzondere waarde heeft!" Hier is een jonge vrouw, die een Christin wordt; hare stem, haar gelaat en hare manieren worden in alle gezellige kringen bewonderd. En nu gaat door heel de voorname wereld het gefluister: »Wat is het toch zonde en jammer, dat zulk een schitterend licht uitgedoofd moest worden; dat zulk een bevallige gang kreupel moest worden; dat zulke wereldsche vooruitzichten moesten worden vernietigd!" — Ach mijne vrienden, het kan bewezen worden, dat de wegen van den godsdienst wegen zijn van liefelijkheid, en dat al zijne paden vrede zijn; en dat de godsdienst, wel verre van donker en naargeestig en tranenrijk en terugstootend te zijn, iets opgeruimds en iets schoons is, sierlijker dan een duif, welker vleugelen bedekt zijn met zilver en welker vederen met geluwen goud.

Zie, in de eerste plaats, wat de godsdienst wil doen voor eens menschen hart. Ik vraag *niet*, hoe blijmoedig iemand van nature kan geweest zijn vóór zijne bekeering; maar *de bekeering verheft hem tot een hooger peil van blijmoedigheid.* Ik zeg niet, dat hij zooveel luider zal lachen; ik zeg slechts, dat hij afstand zal doen van eenige soorten van vroolijkheid, waaraan hij zich vroeger overgaf; maar er komt een grenzelooze tevredenheid over zijne ziel. Een jonkman die geen Christen is, moet zijne opgeruimdheid aan zijn wereldsch succes ontleenen. Nu is hij voorspoedig, nu heeft hij een hoog salaris, nu bezit hij een sierlijke kleeding, nu heeft hij aangename vrienden, nu beschikt hij over meer geld, dan hij kan besteden; alles gaat vroolijk en wel met hem. Maar de nood komt, — er zijn vele jongelieden in dit bedehuis deze ure, die op grond van hun eigen ervaring kunnen getuigen, dat jongelieden somtijds in nood en ellende komen, — zijne vrienden zijn verdwenen, zijn salaris is verdwenen, zijne gezondheid is verdwenen, hij daalt al lager en lager. Hij wordt somber, norsch, twistziek, menschenschuw; hij smaalt op de wereld, hij smaalt op de maatschappij, hij smaalt op de Kerk, hij smaalt op alles, en neemt misschien haastig zijn toevlucht tot den beker der bedwelming, om zijn verdriet te verdrinken; maar inplaats van zijn verdriet te verdrinken, verdrinkt hij zijn lichaam en verdrinkt hij zijne ziel.

Maar hier is een Christelijk jonkman. Hij wordt door zorg en verdriet overvallen. Laat hij den moed zakken? Neen! Hij neemt zijne toevlucht tot de hulpbronnen des hemels. Hij zegt: »God is mijn Vader. Uit al deze rampen zal ik voordeel putten voor mijne ziel. Al de beloften zijn voor mij. Jezus is voor mij, de Christelijke gemeenschap is voor mij, de hemel is voor mij. Wat schaadt het, al is mijne kleeding verscheten? Christus geeft mij het kleed der gerechtigheid! Wat schaadt het, al is mijn geld verdwenen? Ik heb een eigendomsrecht op het gansche heelal in de belofte: *»Alles is het uwe."* Wat schaadt het, of mijne wereldsche vrienden mij in den steek hebben gelaten? Dienende engelen zijn mijne lijfwacht. Wat schaadt het, al is mijn loon gering en mijn brood karig? Ik zit aan 's Konings feestmaal."

O, welk een armelijke, ondiepe stroom is het wereldsch genot, vergeleken met de diepe, breede, overvloeiende rivier van Gods vrede, die midden door het hart des Christens vloeit! Somtijds zijt gij uitgegaan naar het met een ijzeren hek afgezette strand der zee, wanneer er een storm op den oceaan had gewoed; en dan hebt gij het witte schuim der golven tot aan uwe voeten zien spoelen. Zij deden u niet de minste of geringste schade. Terwijl gij daar stondt, dacht gij aan dat hoofdstuk, geschreven door den Psalmist; en misschien zeidet gij het in stilte op, terwijl de storm u een aanschouwelijke voorstelling gaf van de Schriftplaats: *»God is ons een toevlucht en sterkte; Hij is krachtiglijk bevonden eene hulpe in benauwdheden. Daarom zullen wij niet vreezen, al veranderde de aarde hare plaats; en al werden de bergen verzet in het hart van de zeën: laat hare wateren bruisen, laat ze bevreesd worden; laat de bergen daveren door derzelver verheffing! Sela."* O, hoe onafhankelijk maakt de godsdienst van Jezus den mensch van wereldsch succes en wereldsche omstandigheden! Nelson zeide in den nacht vóór zijn laatsten veldslag: »Morgen zal ik mij of een adellijken titel veroveren, of een graf in de Abdij van Westminster." En het maakt niet veel verschil voor den Christen, of hij rijst of daalt in wereldsche zaken; hij heeft in ieder geval een eeuwigen naam. Alle andere vederen mogen in den storm uitgerukt worden; maar die ziel, die versierd is met de Christelijke genade, is schooner dan de duif, welker vleugelen bedekt zijn met zilver en welker vederen met geluwen goud.

Men ziet, diep gaat het niet. In Amerika behaagt wat klaar in de oppervlakte speelt.

En toch ligt er in dezen toon iets dat boeit, omdat het niet abstract is, omdat het in het leven indaalt.

Dit is de lichtzijde van deze prediking, die uitstekend werkt, mits men zorgvuldig haar schaduwzijde mijde.

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 18 Maart '98.)

Kort Verslag van de Vergadering der Classe Deventer, 2 Februari 1898.

In Deventer A wordt in den kerkeraad ernstig over de ineensmelting gesproken.

Deventer B wil alle pogingen in den onderlijken weg in het werk stellen om de ineensmelting te bevorderen.

Enschedé A zegt: De concept-acte was klaar, maar er zijn bezwaren tegen, en nu arbeidt de kerkeraad om die bezwaren weg te nemen.

Enschedé B: Het besluit der ineensmelting